Περιεχόμενα

Πρόλογος 11

1. Η Εξέλιξη και το Εύρος της Οικονομικής Επιστήμης

1.1 Το αντικείμενο της οικονομικής επιστήμης 13
1.2 Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις για τη διαχείριση των σπανίων πόρων 13
1.3 Η εξέλιξη του όρου 14
1.4 Το εύρος της οικονομικής επιστήμης σήμερα 15
1.5 Η χρήση κάποιων μαθηματικών είναι απαραίτητη 16

2. Ο Καταναλωτής και η Ζήτηση

2.1 Η έννοια της χρησιμότητος, η εξαγωγή και τα σχήματα των καμπυλών αδιαφορίας 21
2.2 Η μορφή της συναρτήσεως χρησιμότητος στις δύο διαστάσεις: η εξέταση δύο περιπτώσεων 26
2.3 Η έννοια του περιορισμού και η ισορροπία του καταναλωτού 27
2.4 Η εξέταση της κυβερνητικής παρεμβάσεως μέσω φόρων και μεταβιβαστικών πληρωμών 30
2.5 Ένα εύχρηστο εργαλείο αναλύσεως των ανθρωπίνων επιλογών: δύο εφαρμογές 33
2.6 Η μεταβολή του χρηματικού εισοδήματος και η εξαγωγή της καμπύλης Engel ενός αγαθού 35
2.7 Η μεταβολή της τιμής και η εξαγωγή της καμπύλης ζητήσεως 36
2.8 Η μετατόπιση του εισοδηματικού περιορισμού και της καμπύλης ζητήσεως 39
2.9 Άλλες επιδράσεις στην καμπύλη ζητήσεως 40
2.10 Η ανάλυση της ζητήσεως: ελαστικότητα τιμής και πλεόνασμα καταναλωτού 40
2.11 Η εξαγωγή της αγοραίας ζητήσεως από την άθροιση των ατομικών καμπυλών ζητήσεως 44
2.12 Παράρτημα: Το γενικό επίπεδο τιμών και μια εισαγωγή στην έρευνα και την κριτική σκέψη 44

3. Ο Παραγωγός και η Προσφορά

3.1 Εξοικείωση με τις έννοιες: παραγωγή, εισροές, κόστος, βραχυχρόνια και μακροχρόνια ισορροπία 47
3.2 Η εξαγωγή των βραχυχρονίων καμπυλών κόστους και της καμπύλης προσφοράς του παραγωγού 53

3.3 Η εξαγωγή της αγοραίας προσφοράς από την άθροιση των ατομικών καμπυλών προσφοράς 59
3.4 Οι μακροχρόνιες καμπύλες κόστους 60

4. Η Αγορα υπο Συνθηκες Πληρους Ανταγωνισμου
4.1 Το βασικό υπόδειγμα 65
4.2 Διερευνώντας τις επιπτώσεις εξωγενών μεταβολών στο κόστος των εισροών 68
4.3 Η μορφή της μακροχρονίου συναρτήσεως αγοραίας προσφοράς ενδέχεται να ποικίλλει 70
4.4 Αναιρέσεις κάποιων υποθέσεων περί κυβερνητικών παρεμβάσεων κ.ά. 72
4.5 Ένα παράδειγμα συνθέτου αναλύσεως 76

5. Η Αγορα υπο Συνθηκες Ατελους Ανταγωνισμου
5.1 Το μονοπώλιο 79
5.2 Το μονοψώνιο 86
5.3 Ο μονοπωλιακός ανταγωνισμός 88
5.4 Το ολιγοπώλιο 93
5.5 Μια εναλλακτική προσέγγιση του προσδιορισμού της τιμής: παζάρεμα 106
5.6 Η λειτουργία υπό συνθήκες ασύμμετρης πληροφόρησης 109
5.7 Προϊόντα εκτός του συστήματος συναλλαγών: δημόσια αγαθά και υπηρεσίες 114
5.8 Παράρτημα: Μια σύντομη εισαγωγή στη θεωρία παιγνίων ή η εξέταση δύο διαφορετικών (ενδεχομένως αντικρουομένων) περιπτώσεων αριστοποιήσεως 115

6. Απο τη Μικρο- στη Μακροοικονομικη: η Στατικη Γενικη Ισορροπια
6.1 Προσδιορισμός της ισορροπίας στην παραγωγή 121
6.2 Προσδιορισμός της ισορροπίας στην κατανάλωση 124
6.3 Προσδιορισμός της γενικής ισορροπίας στην κλειστή τοπική ή εθνική οικονομία 125
6.4 Συναλλαγές μεταξύ δύο ανοιχτών μακροοικονομιών 127
6.5 Παράρτημα: Πώς προσδιορίζεται, υπολογίζεται η ανταγωνιστικότητα μιας χώρας; 128

7. Τα Μεγεθη των Εθνικων Λογαριασμων
7.1 Το ΑΕΠ και τα στοιχεία του 131
7.2 Οι υπόλοιπες έννοιες των εθνικών λογαριασμών 136
7.3 Ένας ατελής δείκτης 138
7.4 Παράρτημα: Η πορεία του ΑΕΠ και πώς φτάσαμε στο μνημόνιο 139

8. Η Οργανωση των Εθνικολογιστικων Μεγεθων σε ενα Απλο Υποδειγμα Συνολικης Ζητησεως
8.1 Ο πυρήνας του υποδείγματος 141
8.2 Η άλλη όψη: όταν η προγραμματισμένη αποταμίευση ισούται με την προγραμματισμένη επένδυση 144

8.3 Εμπλουτισμός του υποδείγματος: προσθήκη του κράτους 145
8.4 Προσδιορισμός του πολλαπλασιαστού των κρατικών δαπανών υπό εναλλακτικές υποθέσεις 147
8.5 Ο κρατικός προϋπολογισμός 148
8.6 Η ενσωμάτωση του εξωτερικού εμπορίου 149
8.7 Παράρτημα: Τι είναι το ΕΣΠΑ 150

9. Το Χρημα και το Νομισματικο Συστημα

9.1 Το χρήμα και η ποσότητά του 153
9.2 Η κεντρική τράπεζα, οι εμπορικές τράπεζες και ο πολλαπλασιαστής του χρήματος 155
9.3 Η ζήτηση χρήματος 157
9.4 Διαγραμματική απεικόνιση της καταστάσεως ισορροπίας στην αγορά χρήματος 158

10. Η Οργανωση των Αγορων Προϊοντος, Χρηματος και Διεθνων Συναλλαγων σε ενα Υποδειγμα Συνολικης Ζητησεως

10.1 Η καμπύλη επενδυτικής ζητήσεως 159
10.2 Διαγραμματική απεικόνιση της καταστάσεως ισορροπίας στην αγορά προϊόντος όταν δεν υπάρχει δημόσιος τομέας 160
10.3 Η προσθήκη του δημοσίου 161
10.4 Διαγραμματική απεικόνιση της καταστάσεως ισορροπίας στις αγορές προϊόντος και χρήματος σε μια κλειστή μακροοικονομία με ιδιωτικό και δημόσιο τομέα 161
10.5 Δημοσιονομική και νομισματική παρέμβαση 162
10.6 Η προσθήκη των διεθνών συναλλαγών και η αγορά συναλλάγματος 163
10.7 Διαγραμματική απεικόνιση στις διαστάσεις επιτοκίου και εισοδήματος της καταστάσεως ισορροπίας στις διεθνείς συναλλαγές υπό κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες 167
10.8 Οι επιπτώσεις δημοσιονομικών και νομισματικών παρεμβάσεων και άλλων συμβάντων υπό τα δύο καθεστώτα συναλλαγματικών ισοτιμιών 168
10.9 Επέκταση του υποδείγματος προκειμένου να συμπεριληφθεί το επίπεδο τιμών 171

11. Η Ενσωματωση της Συνολικης Προσφορας και η Ισορροπια του Συνολικου Υποδειγματος

11.1 Η αγορά εργασίας 175
11.2 Η συνάρτηση παραγωγής 179
11.3 Η σχέση πραγματικού και ονομαστικού μισθού 179
11.4 Διαγραμματική απεικόνιση της συνολικής προσφοράς στο κλασικό υπόδειγμα 180
11.5 Η κεϋνσιανή παραλλαγή 181
11.6 Η σύνθεση 183
11.7 Μια εναλλακτική απεικόνιση: η καμπύλη Phillips 184
11.8 Παράρτημα: Η χώρα χρειάζεται καλά μακροοικονομικά υποδείγματα 190

12. Οικονομικος Κυκλος και Οικονομικη Μεγεθυνση

12.1 Βασικές έννοιες 191
12.2 Το υπόδειγμα του πολλαπλασιαστή-επιταχυντή 192
12.3 Το υπόδειγμα των Solow και Swan 193
12.4 Παράρτημα: Ιδιαιτερότητες της Ελλάδος: κατακερματισμένη χώρα, διαρθρωτικά προβλήματα 196

13. Απο τη Θεωρητικη στην Εμπειρικη Αναλυση: Εισαγωγη στην Οικονομετρια

13.1 Η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων 200
13.2 Δέκα βασικά βήματα για τη διενέργεια μιας παλινδρομήσεως με το λογισμικό STATA 204
13.3 Μια εφαρμογή: η λιανική τιμή φρέσκου γάλακτος από τον Απρίλιο του 2010 έως τον Σεπτέμβριο του 2012 209

Θεματα για Εξασκηση, Εξοικειωση, Εμπεδωση 211

Απαντησεις και Εξηγησεις 247

Σημαντικα Ακρωνυμα και Γραμματα-Συμβολα 273

Πρόλογος

Μια φορά και έναν καιρό...

Άκουσα κάποτε τον Σωκράτη να συζητεί για το θέμα της οικονομίας τα εξής:

- *«Πες μου Κριτόβουλε, είναι η **οικονομία το όνομα** μιας **επιστήμης** όπως η ιατρική, η μεταλλουργική και η αρχιτεκτονική;»*
- *«Πιστεύω πως ναι» απάντησε ο Κριτόβουλος.*
- *«Και όπως μπορούμε να συναγάγουμε ποιο είναι το έργο κάθε μιας από αυτές τις τέχνες, με τον ίδιο τρόπο θα μπορούμε να προσδιορίσουμε ποιο είναι το έργο της οικονομίας;»*
- *«Λοιπόν, μου φαίνεται ότι το έργο του καλού οικονόμου είναι να διαχειρίζεται καλά τον οίκο του» απάντησε ο Κριτόβουλος.*
- *«Αλλά και τον οίκο κάποιου άλλου δεν θα μπορούσε να διαχειρίζεται σαν να ήταν δικός του αν το ήθελε και αν του το επέτρεπε ο άλλος; Όπως αυτός που κατέχει την κατασκευαστική τέχνη μπορεί να εργαστεί για κάποιον άλλο αλλά και για τον εαυτό του, έτσι υποθέτω και ο οικονομικός» είπε ο Σωκράτης.*
- *«Πιστεύω πως ναι, Σωκράτη.»*
- *«Άρα είναι δυνατό σε αυτόν που κατέχει την τέχνη αυτή, ακόμα και αν τυχαίνει να μην έχει χρήματα, να λαμβάνει μισθό διαχειριζόμενος τον οίκο κάποιου άλλου, όπως αυτός που κατασκευάζει ένα οίκημα για κάποιον άλλο;»*
- *«Μα τον Δία, ναι. Και πολύ μισθό αν αφού παραλάβει τον οίκο κάνει όσα πρέπει και πλουτίζει τον οίκο δημιουργώντας περιουσία» είπε ο Κριτόβουλος. [...]*

- *«Δεν νομίζω ότι έχω ανάγκη περισσοτέρων χρημάτων διότι είμαι επαρκώς πλούσιος, αλλά εσύ Κριτόβουλε μου φαίνεσαι να είσαι σε δεινή θέση και, μα τον Δία, είναι φορές που και εγώ σε λυπάμαι.»*

Και ο Κριτόβουλος γελώντας είπε:

- *«Για όνομα του Θεού, Σωκράτη, πόσα θα εισέπραττες αν πωλούσες τα κτήματά σου και πόσα τα δικά μου;»*
- *«Νομίζω ότι αν τύχαινα σε καλό αγοραστή, για όλα τα πράγματα και την οικία μου θα εισέπραττα εύκολα πέντε μνες (=500 δραχμές), για τα δικά σου είμαι σίγουρος θα εισέπραττα περισσότερο από το εκατονταπλάσιο αυτού του ποσού» είπε ο Σωκράτης.*
- *«Και ενώ το γνωρίζεις αυτό, αφενός θεωρείς ότι δεν χρειάζεσαι χρήματα, αφετέρου λυπάσαι εμένα για τη δεινή μου θέση;»*
- *«Διότι τα μεν δικά μου αρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες μου, τα δε δικά σου και τριπλάσια να ήταν δεν μου φαίνεται να αρκούν για να συντηρήσουν τον τρόπο ζωής και τη φήμη σου» είπε.*

Ξενοφών, *Οικονομικός*

Η παρούσα συλλογή διαλέξεων εισαγωγικού και ενδιαμέσου επιπέδου στο πεδίο της οικονομικής επιστήμης βασίζεται στις διδακτικές μου σημειώσεις υπό τον τίτλο *A Course in Modern Economic Science* (Cork, 2002) και βελτιώσεις που προέκυψαν από παρατηρήσεις ή ερωτήσεις φοιτητών στο Εθνικό Πανεπιστήμιο της Ιρλανδίας, το Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών – ΑΣΟΕΕ κατά τη διάρκεια των ετών.

Επειδή λίγα πράγματα προκύπτουν με επιφοίτηση και εν γένει χτίζουμε επάνω σε αυτά που μας παραδίδονται, ευχαριστώ τους Εμμανουήλ Δρανδάκη, Θεόδωρο Λιανό, Νικόλαο Μπαλτά, Γεώργιο Συμεωνίδη, Abhinay Muthoo για τα πρότυπα παιδευτικής παρουσιάσεως των θεμάτων που μου μετέδωσαν. Επίσης ευχαριστώ την Ιωάννα Κουντούρη, για την προσπάθειά της να ενσωματώσει στον τόμο την οπτική του φοιτητού και φροντιστού.

Οι επισημάνσεις είναι ευπρόσδεκτες στην ηλεκτρονική διεύθυνση textbook_suggestions@prodromidis.com.

Π. Κ. Προδρομίδης
Αθήνα, Αύγουστος 2014